

**Examensarbete i fördjupningsämnet
Barndom och lärande**
15 högskolepoäng, grundnivå

Viktigt på riktigt, hela dagen

Important for real, all day

Camilla Malmborg

Examen och poäng Förskolläraryxamen 210hp
Datum för slutseminarium 2020-06-16

Examinator: Anna-Maria Hellborg
Handledare: Annika Rosén

Förord

Jag vill börja med att tacka alla barn, vårdnadshavare och pedagoger som gjort sitt yttersta för att mina studier kunnat genomföras i dessa coronatider.

Vill tacka min handledare Annika Rosén som stöttat och hjälpt mig att hitta tillbaka när mina tankar snurrat iväg.

Mina man, mina barn och barnbarn har betytt mycket under dessa intensiva veckorna som gått. Tack för all stöttning jag fått av er. TACK!

Abstract

Förskolan ingår i skolväsendet och vilar på demokratins grund. Förskolan ska spegla de värden och rättigheter som uttrycks i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) att barn har rätt till delaktighet och inflytande.

- När sker barns inflytande och delaktighet på förskolan?
- Står vuxnas makt över barns inflytande och delaktighet?

I Lpfö 18 står det att barn har rätt till delaktighet och inflytande. De behov och intressen som barnen själv på olika sätt ger uttryck för ska ligga till grund för utformningen av miljön och planeringen av utbildningen.

Syftet med denna studie har varit att undersöka barns inflytande/delaktighet vid en fri skapandesituation i ateljé och hur barn och pedagoger förhåller sig till varandra.

Jag har använt mig av Foucaults maktteorier för att studera maktens olika nyanser. Foucaults maktteorier kommer att användas vid mina analyser av det empiriska materialet.

Studien bygger på kvalitativ forskningsmetod där jag har använt mig av observationer, ljudupptagningar och fältanteckningar. Till mina pedagogintervjuer har jag använt mig av semistrukturerade intervjuer.

Resultatet visar att pedagogerna har svårt att dela upp begreppen inflytande och delaktighet och använder dem synonymt. De menar att de ger barnen stort inflytande och delaktighet men inom ”rimliga gränser”. Pedagogerna är medvetna om att makt utövas men omedvetna om maktens olika nyanser. Resultatet visar också att det finns begränsningar i barns reella inflytande i den fria skapandesituationen där pedagogernas förhållningssätt speglar olika nyanser av maktutövande.

Nyckelord

Ateljé, delaktighet, förskola, inflytande, makt, styrning

Innehållsförteckning

Förord.....	2
Abstract.....	3
1 Inledning.....	7
1.1 Syfte och frågeställningar.....	8
1.2 Vad står inflytande och delaktighet för?.....	8
2 Teoretiska perspektiv.....	9
2.1 Makt.....	9
2.2 Pastoral makt.....	10
2.3 Disciplinär makt.....	11
2.4 Styrningsmakt.....	11
3 Tidigare forskning.....	13
4 Metod och genomförande.....	15
4.1 Metodval.....	15
4.2 Urval.....	16
4.3 Genomförande.....	17
4.4 Sammanställning av det empiriska materialet.....	18
4.5 Forskningsetiska principer.....	19
5 Resultat och analys.....	21
5.1 Pedagogers tankar kring barns inflytande och delaktighet.....	21
5.2 Maktens olika nyanser.....	23
5.2.1 Styrning.....	23
5.2.2 Motstånd.....	25
5.2.3 Inflytande.....	26
5.2.4 Delaktighet.....	28
5.3 Sammanfattning.....	28
6 Diskussion.....	30
6.1 Metoddiskussion.....	30
6.2 Resultat och diskussion.....	31
6.3 Vidare forskning.....	32
Litteratur.....	34

Bilaga 1 Intervjuguide.....	36
Bilaga 2 Samtyckesblanketter barn.....	37
Bilaga 3 Samtyckesblanketter pedagoger.....	38
Bilaga 4 Informationsblad.....	39

1 Inledning

Den tidiga svenska barnomsorgen återspeglade en starkt kristen moral (Westlund 2011). Detta fortsatte ända fram till slutet av 1800-talet då kyrkans dominans och deras ställning ifrågasattes. Undervisningen för de yngre barnen präglades av fostran och krav på barns lydnad.

Samhället eftersträvade efter hand en mer hemlik miljö i barnträdgårdarna där undervisningen tonades ned till fördel för lek och uppfostran, som hade sitt ursprung i Fröbelpedagogiken. De första barnträdgårdarna började sin verksamhet kring sekelskiftet 1900-talet. Fröbel jämförde barnuppfostran med trädgårdsmästeri.

*”känslan av egen kraft väcker hos barnet ett krav på ett eget utrymme
För denna kraft och ett krav på ett eget material som är lämpligt för
den om också barnets område, dess rike, endast är ett hörn av gården,
en vrå i huset eller rummet, eller en ask, en låda, ett skåp eller en
grotta, en koja, en liten trädgård, så måste barnet dock få ett eget område”*
(Fröbel, 1826/1995)

Under förskolepedagogikens framväxt kan man tydligt se hur förskolans uppdrag har förändrats och utvecklats. Demokrati har sedan 1970-talet fram till idag varit ett centralt inslag i förskolans styrdokument. Först när förskolan fick en egen läroplan 98 blev begreppet inflytande centralt där det direkt kopplades till demokrati (Westlund 2011).

Förskolan arbetar idag med delaktighet och inflytande (Lpfö 18). Jag vill med studien hitta vägar till ett yrkesmässigt, medvetet och kunnigt förhållningssätt i möte med barn i förskolan. Uppmärksamma och synliggöra för pedagoger hur deras förhållningssätt till barnen kan verka som maktutövningar genom medvetna eller omedvetna handlingar.

Syftet med denna undersökning är att se hur barns delaktighet och inflytande kan komma till uttryck i en fri skapandesituation och hur barn och pedagoger förhåller sig till varandra. Det som undersöks är om barn får ett reellt inflytande över sitt eget lärande och skapande eller om pedagogers makt står i vägen för barns inflytande och delaktighet?

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med min studie är att undersöka och synliggöra barns inflytande och delaktighet vid en fri skapandesituation i ateljé på en förskola samt att se hur barn och pedagoger interagerar med varandra kring inflytande och delaktighet.

- Hur förhåller sig barn och pedagoger sig till varandra i en fri skapandesituation?
- Hur stort inflytande har barn över sitt eget lärande och skapande i ateljén?

1.2 Vad står inflytande och delaktighet för?

Begreppen delaktighet och inflytande används oftast synonymt med varandra och är svåra att beskriva. Delaktighet innebär att vara med i utvecklingen av något som någon annan redan bestämt. Inflytande handlar om en möjlighet att få kunna vara med och påverka sin situation på ett sådant sätt att planeringen i förskolan utgår från ett barns perspektiv då det gäller idéer, initiativ och erfarenheter (Arnér 2009).

2 Teoretiska perspektiv

Studiens teoretiska utgångspunkt är Foucaults tankar kring makt, kunskap och sanning. I detta kapitel presenteras den teori och de begrepp jag kommer att använda mig av i min analys. Jag vill förtydliga att jag inte kommer att göra en heltäckande redogörelse för Foucaults tankar om makt utan kommer att avgränsa till det som kan anknytas till mitt arbete (se syfte och frågeställning). Jag har valt att fokusera på begreppen pastoral makt, disciplinär makt och styrningsmakt eftersom de är återkommande i hela studien. En beskrivning och förklaring av de valda teoretiska begreppen följer nedan.

2.1 Makt

Michel Foucault räknas som en av 1900-talets mest inflytelserika tänkare och teoretiker, med sin kritik av samhällsliga institutioner och maktutövning har han förändrat många vetenskaper. Några begrepp han utvecklat eller populariserat är biopolitik, normaliseringsprocess och ett nytt sätt att se på makt, vansinne och kunskap.

Att studera och förstå makt ur ett Foucaultperspektiv har varit en lärorik utmaning då hans teorier kring institutioner, övervakning och straff beskrivs ur ett historiskt perspektiv. En av Foucaults mest kända definitioner av makt är "conduct of conduct" och kan översättas till en verksamhet som styr eller reglerar något enligt Axelsson och Qvarsebo (2017).

Enligt Axelsson och Qvarsebo (2017) menar Foucault att vetande, kunskap och sanning är sammankopplat med makt. Foucault intresserar sig särskilt för de så kallade människovetenskaperna som Sociologi, antropologi, pedagogik, medicin, psykiatri och psykologi. Dessa vetande är enligt Foucault intimt sammankopplade med makt Axelsson och Qvarsebo (2017).

Att använda sig av Foucaultinspirerad maktanalys innebär inte att man använder en metod i strikt mening. Foucault menar att makten är relationell, produktiv och något som öppnar upp möjligheter till handling. Foucault menar att makt och motstånd alltid hänger ihop. Studier av makt bör därmed riktas mot vad makten "gör", det vill säga maktens effekter (Axelsson och Qvarsebo 2017). Han liknade själv sina studier med en verktygslåda som andra kan använda som de själv vill. Med Foucaults maktteorier är syftet att ge människor en metod till att öka sin

självmédvetenhet för att bli medveten om hur makten formar våra sätt att vara. Enligt Foucault (2002) handlar makt inte i första hand om lagar och regler utan snarare om normer. Normer kan kopplas till makt och visar sig genom att människor medvetet eller omedvetet anpassar sig efter dem.

Enligt Axelsson och Qvarsebo (2017) använder sig Foucault aldrig av en slutlig definition av makt i sina studier. Att ge en exakt definition av makt betraktades av Foucault som ett ”mer eller mindre” meningslöst projekt. Foucaults undersökningar vilar alla på empirisk grund där tillvaron inte antas ”vara” någonting som skulle kunna spåras till en underliggande essens, utan någonting som hellre ska förstås som något tillfälligt och föränderligt.

Alla Foucaults (2002) maktteorier hänger ihop med varandra på olika sätt och kan sammanfattas med maktrelationer.

2.2 Pastoral makt

Den pastoral maktens ursprung utövades av de kristna institutionerna och vars mål var att se till att individen skulle få frälsning i nästa värld (Foucault 1986). Idag handlar inte den pastoral makt om människors frälsning i nästa värld, utan att frälsa i denna värld. Den pastoral makt idag är inte av religiös karaktär utan den kan innebära hälsa, välmående, säkerhet och skydd enligt Foucault (1983). Syftet med pastoral makt i det moderna samhället är att få den enskilda individen att aktivt delta i sin egen disciplinering.

Enligt Nilsson (2008) beskriver Foucault den pastoral makt som att det är pastorn som styr över folket men gör även en liknelse vid herdemakten där herden styr sin flock. Herdemakten kännetecknas utifrån omsorgsmakt då herden värnar om sin flock som det enda väsentliga. Herdens omsorg är endast riktad mot flocken och herden är inte ute efter egen berömmelse. Enligt Foucault (2010) har den pastoral makt goda intentioner och är av välgörande karaktär av makt. Tullgren (2003) beskriver pastoralmakten ur ett foucault-perspektiv som en makt där barnens välbefinnande är maktens fokus och att det är pedagogers ansvar att uppmuntra barnen till att styra över sig själv och självreglera felaktigheter i sina handlingar.

2.3 Disciplinär makt

Foucault (2001) beskriver den disciplinerande makten som en styrning som är riktad mot individens självstyrning och självreglering: ”de fogliga kropparna”. För att kunna utöva den disciplinerande makten måste det finnas en kunskap om det som ska styras, denna kunskap kan hämtas genom olika former av observationer och insamlande av kunskap. Foucault enligt Nilsson (2003) beskriver att den disciplinerande makten kan förbindas med tid och rum. Han förklarar det med att skola, fängelse eller fabriker är styrda av tider och schematider. Rum delas in i celler, klassrum och andra utrymmen där endast en reglerad verksamhet sker (i Nilsson, 2003).

Ur ett Foucaultperspektiv karaktäriseras det moderna samhället av en utbredning av disciplinerande tekniker och förhållningssätt. Disciplineringen är en speciell form av maktutövning som verkar genom normalisering och korrigerande av beteenden. En central punkt ur ett Foucaultperspektiv är att makt och vetande inte kan skiljas åt, de går alltid in i varandra (Nilsson, 2003).

2.4 Styrningsmakt

Foucault (2010) beskriver att om man bara tittar tillbaka i historiska uppslagsverk i det franska språket kan man redan på 1200-talet hitta ordet ”gouverner” som täcker många olika betydelser. Man finner den materiella, fysiska och rumsliga innebörden: att vägleda, att driva framåt, att själv följa en väg eller att få andra följa en väg. Med styrning avser Foucault de handlingar som syftar till att forma, leda och påverka människors beteenden.

Nilsson (2003) beskriver Governmentality som ett annat begrepp Foucault använder sig av och som kan översättas till styrningsmentalitet. Foucault (2002) menar att en person kan ha en speciell intention med sitt handlande men att denne aldrig kan vara säker på vilka konsekvenser handlingen får. Foucault (2002) menar att makt finns i relationer mellan människor, vilket innebär att uppdelningen mellan de som styr och de som blir styrda är otydlig. De som blir styrda har även en möjlighet att styra vilket leder till att maktförhållandet omformas och förändras kontinuerligt.

De tre olika maktbegreppen som presenterats ovan kommer jag att använda mig av i min analys för att synliggöra hur barnen i studien blir vägleda med de olika metoderna och teknikerna.

3 Tidigare forskning

I detta kapitel presenteras relevant nationell tidigare forskning som kan kopplas till mitt forskningsområde kring barns delaktighet, inflytande och maktfördelningen i relation mellan barn och pedagoger. För att finna relevant forskning som kan kopplas samman med mina forskningsfrågor valde jag att söka på begreppen: Inflytande, delaktighet och makt.

Med Arnér (2009) studie var syftet att uppmärksamma och diskutera händelser i förskolan utifrån olika pedagogiska perspektiv. I Arnér studie använde hon sig av förskolans läroplan som sin teoretiska utgångspunkt för att analysera hur barns inflytande i förskolan synliggörs och beskrivs av pedagogerna som deltog i studien. Boken innehåller tolv olika berättelser som är konkreta exempel på situationer som pedagogerna iakttagit och beskrivit. Arnér (2009) har sedan analyserat hur barns initiativ till inflytande synliggjorts och beskrivits av pedagogerna själva. Detta för att hitta vägar till ett mer yrkesmässigt medvetet och kunnigt förhållningssätt i möte med barn i förskolan. Begreppen inflytande och delaktighet används ofta synonymt i förskolans värld. Arnér (2009) menar att det finns möjlighet att tolka begreppen olika beroende på vilket sammanhang begreppen ingår i. Hennes tolkning av inflytande handlar om att barn ska ges möjlighet att påverka sin tillvaro på ett påtagligt sätt. Hon menar att detta medför utveckling kring planering av innehållet i förskolan utifrån barns erfarenheter, idéer och initiativ. Arnér menar om någon har rättigheter så har någon annan skyldighet. Om barnet har rätt till inflytande så innebär det att pedagoger i förskolan är skyldiga att tillgodose detta barns rätt. Av förskolans läroplan 18 framgår det att:

”barn har rätt till delaktighet och inflytande. De behov och intresse som barnet själv på olika sätt ger uttryck för ska ligga till grund för utformningen av miljön och planeringen av utbildningen

(Lpfö 18)

Enligt Arnér (2009) har begreppet delaktighet en innebörd av att ta del i något som redan av andra är bestämt. Arnér menar att det är betydligt vanligare att barn ses som delaktiga i sin vardag medan deras inflytande anger en tydligare riktning. Arnér (2009) beskriver att det är lättare att se ett barns delaktighet i en redan förutbestämd aktivitet än att se barns inflytande i något som redan bestämts. Det kan också beskrivas som att ge barn röst eftersom pedagoger i

egenskap av att vara vuxna har makt att välja om barns röster ska vara hörda och respekterade eller inte.

I Westlunds (2011) avhandling genomfördes en demokratididaktisk studie där hon använde sig av en fallstudie som metod. Att använda sig av fallstudie som metod innebär att ett fenomen studeras inom en kontext. Studien bygger på demokratididaktik som står för pedagogers arbete med att skapa förutsättningar för barns utövande av demokrati i förskolan. Studien är riktad mot pedagogernas agerande och intentioner kring barns inflytande och demokrati. Det empiriska materialet bygger på intervjuer med pedagoger och observationer av pedagogers arbete i barngrupp (Westlund 2011). Ett tema som är genomgående i Westlunds (2011) studie som berör arbetet med barns inflytande är relationen mellan vuxnas kontroll och barns möjlighet att påverka sin vardag i förskolan. Det visar sig i hur pedagoger ser på barnen och vilket behov av kontroll pedagogen har som sedan blir avgörande för barns möjlighet till inflytande. I Westlunds (2011) studie framgår det att arbetet med barns delaktighet kan påverkas av olika synsätt och synpunkter som finns i arbetslaget angående hur mycket utrymme barnen ska få för att bestämma men även brist på tid. Det framgår också att barns delaktighet spelar roll i vilket sammanhang det sker i.

Syftet med Dolks (2013) avhandling var att undersöka spänningar och konflikter som uppstår i relation mellan barn och vuxna. Under det året som studien genomfördes befann hon sig på förskolan och gjorde ett klassiskt fältarbete genom observationer, fältanteckningar och regelbundna samtal med pedagogerna som arbetade på förskolan. De teoretiska utgångspunkter Dolk (2013) använde sig av till sin avhandling utgår främst från feministiska teorier och teoretiker som räknas till det poststrukturalistiska fältet. Dolks (2013) avhandling har fokuserats på makt, normer, ålder, delaktighet och motstånd. Dessa begrepp uppstår alltid i relation till något annat och relation till andra människor enligt Dolk (2013). Dolk (2013) beskriver att för vi ska förstå och uppmärksamma barns motstånd, liksom konflikter i största allmänhet, handlar det inte om att barn alltid ska få som de vill ha det. De normativa uppdrag pedagoger har, som innefattar både ett omsorgsansvar och ett pedagogiskt ansvar innebär att det är oundvikligt att pedagoger agerar i konflikt med barns erfarenheter, intentioner och uttryck för mening. Det blir därför mycket viktigt för pedagogen att försöka se och höra barnen och samtidigt försöka förklara för barnen varför de inte alltid kan tillmötesgå. Dolk (2018) förklarar att spänningar och konflikter som står i relation mellan barn och vuxna skulle kunna förstås som ett förhandlingsutrymme som skapar möjlighet till delaktighet.

4. Metod och genomförande

I följande kapitel kommer val av metod, urval, genomförande och etiska principer att presenteras.

4.1 Metodval

I denna studie har jag använt mig av kvalitativ metod. Den kvalitativa metoden bygger på samband. Enligt Alvehus (2013) är kvalitativ metod ett begrepp som innefattar många och sinsemellan olika varianter. I en kvalitativ forskning är det deltagarnas perspektiv som är utgångspunkten, forskningen är oftast ostrukturerad och människor observeras i deras naturliga miljö (Bryman 2011). Kvalitativ metod är även en tolkande forskningsmetod där tolkningarna blir direkt kopplade till teorin. Alvehus (2013) menar att den kvalitativa forskningsmetoden är tolkande i ”tolkningar av ett fenomen som säger något av vikt till andra som också är intresserade av fenomenet” (Alvehus (2013 s. 22). En kritik som finns mot kvalitativ forskning är att den bygger på forskarens egna uppfattningar om vad som är viktigt och dessa uppfattningar kan påverka tolkningsprocessen.

När pedagogerna på förskolan som valt att delta i min studie blev intervjuade använde jag mig av semistrukturerade intervjuer. Bryman (2011) menar att i semistrukturerade intervjuer använder man sig av en intervjuguide (se bilaga 1) med allmänt hållna frågor, men ordningsföljden på frågorna kan variera och man kan som intervjuare ställa följdfrågor. Vid en semistrukturerad intervju svarar intervjupersonen på frågorna på sitt eget sätt och intervjuaren kan ställa frågor som inte ingår i intervjuguiden. De intervjuade pedagogerna som deltagit i studien har fått svara på tre frågor som varit kopplade till studiens syfte och frågeställning. Att använda sig av bara tre intervjufrågor kan kanske anses som få frågor men vid en semistrukturerad intervju uppstår det följdfrågor. Med denna metod har pedagogen större möjlighet att påverka intervjuens innehåll samtidigt som intervjuaren måste vara mer aktiv i sitt lyssnande för att kunna ställa relevanta följdfrågor.

Vid en observation vill man studera naturligt förekommande situationer. Det finns observationer med olika grad av deltagande av observatören (Alvehus 2013). Jag valde att vara den passiva observatören som en utomstående betraktare vid båda observationstillfällena. Alvehus (2013) beskriver att det kan förkomma problem med observationer och kallar det för

observatörseffekten vilket innebär att observatören på ett eller annat sätt påverkas av det som sker och därmed på ett eller annat sätt gör observationen mindre representativ.

För att analysera det empiriska materialet har jag valt en tematisk analysmetod (Bryman 2011). Bryman (2011) beskriver den tematiska analysmetoden som den vanligaste metoden när man ska analysera utifrån olika tematiska spår. Metoden syftar till att organisera det empiriska materialet för att sedan framställa det sammanställda materialet. Efter genomgång av det transkriberade materialet började jag leta efter underteman som kunde kopplas till mina forskningsfrågor. Eftersom jag har valt att dela upp resultat och analys efter teman känns därför denna metod mest lämplig för mitt arbete. Resultatet kommer att presenteras i olika teman. Jag kommer först att presentera pedagogers tankar kring barns inflytande och delaktighet från mina intervjuer för att sedan tolka och analysera intervju svaren. Sedan kommer de genomförda observationerna av barns fria skapandesituation att tolkas och analyseras efter maktens olika nyanser i tematiska underrubriker som: styrning, motstånd, delaktighet och inflytande.

4.2 Urval

Då vi just nu befinner oss i ett extraordinärt läge med Covid-19 har det funnits många återvändsgränder. Detta har gjort att det varit svårt att få till observationer och intervjuer på förskolor. Många förskolor har valt att bara låta sina egna anställda få tillträde. Efter många samtal med rektorer och pedagoger kunde vi tillsammans hitta en lösning. Den förskola där studien genomfördes var inte mitt förstahandsval eftersom jag har en tidigare relation till förskolan. Min förhoppning var att jag skulle genomföra mina studier på en annan förskola på orten. Förskolan ligger i sydvästra Skåne utanför en större stad. Förskolan är en större enhet på orten. Förskolan består av åtta avdelningar fördelat på fyra yngrebarnsavdelningar och fyra äldre barnsavdelningar. Förskolan har totalt 159 barn inskrivna. Studiens två observationstillfällen delades upp där en observation gjordes på en yngrebarnsavdelning och det andra observationstillfället gjordes på en äldre barnsavdelning. Samtyckesblanketterna och informationsblad delades ut till både vårdnadshavare och pedagoger (se bilaga 2, 3 och 4). Till denna studie har jag använt mig av ett bekvämlighetsurval (Alvehus, 2013). Ett bekvämlighetsurval som baserades på antalet godkännanden som samlats in från vårdnadshavarna. Det delades ut fler samtyckesblanketter och informationsblad än vad som kom tillbaka undertecknade. Jag ansåg att antalet undertecknade samtyckesblanketter räckte för att kunna genomföra min studie.

Jag använde mig även av bekvämlighetsurval till pedagogintervjuerna. Tre pedagogintervjuer genomfördes i min studie Jag frågade de pedagoger som befann sig på förskolan och var i tjänst. Jag valde att fråga både pedagoger som arbetar med de yngre barnen och pedagoger som arbetar med de äldre barnen om de ville delta i min studie. De tillfrågade pedagogerna är både förskollärare och barnskötare.

4.3 Genomförande

För att kunna genomföra studien kontaktades rektorn på förskolan för ett godkännande. Jag informerade rektorn om min studie och förklarade att syftet är att undersöka barns delaktighet och inflytande i en fri skapandesituation i ateljé med hjälp av observationer, ljudinspelningar, intervjuer och fältanteckningar. Observationerna delades upp till två olika observationstillfällen, ett tillfälle med de yngre barnen och ett tillfälle med de äldre barnen. De båda förskollärarna som skulle medverka vid observationstillfällena har vidareutbildat sig till ateljeristor. Att arbeta som ateljerista är huvudsakligen ett konstnärligt och pedagogiskt yrke som innebär att skapa förutsättningar i förskolemiljö och material, ta fram konstnärliga redskap, inspirera och utmana nyfikenheten hos barn.

Samtyckesblanketter och informationsblad delades ut till de barn/vårdnadshavare och pedagoger som skulle delta i studien (se bilaga 2 och 3). Insamlingen av samtyckesblanketterna tog lång tid. Att det tagit lång tid att samla in samtyckesblanketterna tror pedagogerna på förskolan beror på att frånvaron av barn och pedagoger varit väldigt hög i dessa coronatider.

Efter en vecka ringde en pedagog från en äldre barns avdelning och berättade att samtyckesblanketterna kommit in och att barnen var på förskolan. Vi bokade in ett möte redan samma dag och en observation kunde genomföras. Det var tre barn och en pedagog som deltog vid observationstillfället. Barnen som deltog var alla fem år.

Som passiv observatör valde jag en plats i rummet där jag inte skulle sitta i vägen och skymma materialhyllorna.

Efter ytterligare en vecka var insamlingen av samtyckesblanketterna klara även på yngre barns avdelningen. Vi kom överens om att observationen skulle ske redan dagen därpå. Vid denna observation deltog fyra barn och en pedagog. Barnen var alla 2,5 år. Båda observationerna i barngrupp gjordes på förmiddagar mellan klockan 09.00-10.30. Pedagogintervjuerna gjordes i slutet av arbetsdagen.

De tre kvinnliga pedagoger som medverkade i de semistrukturerade pedagogintervjuerna har olika arbetslivserfarenheter och pedagogiska yrkesroller.

Kvinna 1 som jag valt att kalla Stina är 52 år och har arbetat som förskollärare i snart 31 år. Stina berättar att hon arbetat på samma förskola under hela sin yrkesverksamma tid som förskollärare. Just nu arbetar hon med de yngre barnen 1–3 år.

Kvinna 2 som jag valt att kalla Maria är 46 år och har arbetat sammanlagt 19 år i förskolan. Hon började som barnskötare och valde sedan att vidareutbilda sig på distans till förskollärare. När Maria arbetat några år som förskollärare valde hon att vidareutbilda sig till ateljérista. Just nu arbetar Maria med de äldre barnen 3–6 år.

Kvinna 3 som jag valt att kalla Julia är 49 år och har arbetat som barnskötare i 17 år. Julia berättade att hon började som vikarie men fick sedan en fast tjänst. Julia har även arbetat på andra förskolor under sin tid som barnskötare. Just nu arbetar Julia med de äldre barnen 3–6 år.

Intervjuländerna varierade mellan de olika pedagogerna. Intervjuerna varade mellan 10–15 min per intervjuperson.

4.4 Sammanställning av det empiriska materialet

Denna studie har haft fokus på barns inflytande och delaktighet i en fri skapandesituation i ateljé. Under observationstillfällena och intervjuer har ljudupptagning och fältanteckningar använts.

Transkriberingen gjordes samma dag som observationerna gjordes för att det skulle ge en så färsk och rättvis minnesbild som möjligt av observationerna tillsammans med mina fältanteckningar och ljudupptagningar. Ljudinspelningarna från observationer och intervjuer

lyssnades igenom några gånger och kopplades sedan ihop med fältanteckningarna. Därefter studerade jag materialet igen för att se hur det empiriska materialet kunde kopplas till undersökningsfrågorna (Alvehus 2013).

För att studera det empiriska materialet ännu djupare började jag leta efter teman (Bryman, 2011). Med hjälp av olika färgpennor började jag ringa in teman som framgår i studien, inflytande, delaktighet, motstånd och styrning. Dessa teman kommer att behandlas i resultat och analys.

4.5 Forskningsetiska principer

Vetenskapsrådet (2017) skriver att etiska övervägande och riktlinjer spelar en viktig roll för forskningens kvalitet, genomförande och hur resultatet av forskning på ett ansvarsfullt sätt kan användas för att utveckla vårt samhälle.

Det finns fyra huvudkrav som måste följas för att skydda det grundläggande individskyddskravet. Dessa krav ska i det följande kallas informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Enligt vetenskapsrådet (2017) ska det framgå tydligt i informationskravet vad den aktuella forskningens syfte är. Det ska också framgå tydligt att det är ett frivilligt deltagande och att deltagaren när som helst kan välja att avbryta sin medverkan.

Samtyckeskravet: deltagaren har rätt att själv bestämma över sin medverkan och i detta fall har vårdnadshavare och pedagoger gett sitt samtycke.

Konfidentialitetskravet innebär att all den insamlade informationen ska behandlas och bevaras på ett sådant sätt att obehöriga ej ska kunna ta del av informationen. I detta fall lagras all dokumentation på Malmö universitets servrar.

Nyttjandekravet innebär att det insamlade materialet endast användas till den aktuella forskningen. Det får inte heller lånas ut eller säljas för kommersiellt bruk.

All information kring de fyra huvudkraven för att genomföra en forskningsstudie har sammanställts på samtyckesblanketterna som delats ut till vårdnadshavare och pedagoger (se bilaga 2 och 3).

5. Resultat och analys

I min studie kring barns inflytande och delaktighet kan man se i sammanställningen av det empiriska materialet hur pedagogers syn och bemötande förhåller sig till vilket sätt de arbetar med barns delaktighet och inflytande i förskolan. I detta kapitel kommer tolkningar och analyser av det insamlade och transkriberade materialet att analyseras med hjälp av ovannämnda teorier och teoretiska begrepp. De teman jag valt utgår från mina forskningsfrågor som är: delaktighet, inflytande, motstånd och styrning i förskolan.

5.1 Pedagogers tankar kring barns inflytande och delaktighet

Vid de semistrukturerade intervjuerna som genomfördes på förskolan fick pedagogerna svara på tre frågor kring barns inflytande och delaktighet i förskolan (se bilaga 1). Den första frågan var: Vad betyder barns inflytande och delaktighet för dig? Samtliga pedagoger svarade att det är ett sätt för barnen att kunna vara med och påverka sin vardag på förskolan. Ett sätt för barnen att vara med och välja men inom rimliga gränser. Ingen av de intervjuade pedagogerna delade upp begreppen delaktighet och inflytande. Precis som Arnér (2010) skriver i sin avhandling att begreppen oftast används synonymt både i forskningssammanhang och även i det vardagliga talet i förskolans värd. Detta kan bero på att Lpfö 18 har en rubrik 2.3 som heter barns delaktighet och inflytande. Styrdokumentet gör ingen tydlig uppdelad beskrivning av de olika begreppen.

Jag ställde om frågan och bad de intervjuade pedagogerna att dela upp begreppen delaktighet och inflytande och pedagogerna fick svara på när det sker delaktighet och när det sker ett inflytande.

Stina (52 år) beskriver så här om delaktighet:

Om man skapar något är det något de är delaktiga i och de som styr

Stina (52 år) beskriver inflytande så här:

I exempelvis samling har de inflytande om vilken frukt de vill ha eller vilken sång de vill sjunga.

Maria (46 år) beskriver så här om delaktighet:

Vi försöker ha det under hela dagen. Det kan vara vad de vill göra till vart vi ska gå. Barnens val använder vi oss av. Där barnen får två olika förslag på en lekplats eller en plats vi ska besöka. Förslagen grundar sig i barnens egna önskemål som vi tar till oss.

Maria (46 år) beskriver inflytande så här:

Inflytande för mig betyder att barnen själv ska få välja hur mycket mat de vill ha, Vad de vill äta. Det är små saker men jag vill att deras åsikt ska vara på riktig. Det ska vara ”viktigt på riktigt hela dagen

Julia (49 år) beskriver så här om delaktighet:

Vi har barnens val där de får rösta om exempelvis vilken lekplats vi ska besöka och då blir det demokrati och delaktighet.

Julia (49 år) beskriver inflytande så här:

Inflytande har de om de vill rita, bygga, pärla eller vara i ateljén

Min tolkning av dessa intervjuer var att det blev lättare för pedagogerna att hålla isär begreppen delaktighet och inflytande när de fick beskriva dem var för sig. Min tolkning är att man kan se i pedagogernas svar att de har en intention och en vilja att arbeta med barns inflytande och delaktighet under hela dagen på förskolan. Detta kan tolkas utifrån Foucault (2010) Governmentality som betyder forma och vägleda. Tittar man närmre på svaren kan man också se att pedagogerna tar tillvara på barnens önskemål och presenterar dem vid nästa röstningstillfälle. Här har pedagogerna observerat och insamlat kunskap om barnens önskemål. Man kan här också tolka utifrån intervjusvaren att den pastorala makten finns eftersom de lyssnade på barnens önskemål. För att utöva den pastorala makten måste det finnas en kunskap om det som ska styras, denna kunskap kan hämtas genom olika former av observationer och insamlande av kunskap enligt Foucault (2001) vilket pedagogerna gjort.

5.2 Maktens olika nyanser

Med hjälp av ett foucauldiant perspektiv kan man definiera makt som något som styr eller regler något. I studien har jag undersökt hur barns reella inflytande-delaktighet är och pedagogers styrning i en fri skapandesituation? Är styrning en medveten handling eller är det något som bara finns?

5.2.1 Styrning

När pedagogen berättat för barnen att de får välja fritt vad de vill göra i ateljén börjar de genast plocka fram pussel, magneter och ett barn går och hämtar ett förkläde för hon vill måla. Pedagogen som är närvarande under denna observation har jag valt att kalla Annika (51 år). Annika arbetar som ateljerista på förskolan.

Flicka (2,5 år) säger:

Jag vill måla med gul.

Pedagogen plockar fram gul färg och går sedan till fruktskålen och hämtar en banan.

Pedagogen säger:

Titta vad jag hittade, en banan. Jag lägger bananen här så kan du måla av bananen med din gula färg. Hur ser bananen ut?

Flickan börjar visa med händerna men hinner inte mycket längre innan pedagogen börjar ge flickan tips på hur hon ska ta sig an uppgiften.

Denna observation visar på styrning av vuxen. Här handlar det om att pedagogens förhållningssätt styr när det gäller att ge barnet utrymme och sin röst hörd. Min tolkning är att pedagogens intention och uppdrag som ateljerista var att skapa förutsättningar för att inspirera och utmana nyfikenheten hos barnet. Styrningsmakten "Governmentality" är en from mentalitet som handlar om att forma och vägleda. Makt behöver inte vara något negativt utan makten kan även frigöra och möjliggöra (Foucault 2002).

När observationen gjordes hos de äldre barnen var pedagogen Maria (46 år) närvarande samt tre barn som alla är 5 år. Barnen hade redan förutbestämt vad de skulle göra i ateljén. De hade bestämt att de skulle bygga hagar till sina hönor. Materialet de använde sig av var hönsnät i metall.

Flicka 1 (5år) säger:

Nu vill jag måla min hage och flickan lyfter fram en flaska med grön färg.

Maria (46 år) svarar:

Idag använder vi inte akrylfärgen. Du ska få använda denna färgen Istället.

Flicka 1 (5år) säger:

Varför då?

Flickan tittar surt på pedagogen samtidigt som hon sätter tillbaka flaskan på hyllan.

Maria (46 år) svarar:

Om du får denna färgen på dina kläder går det inte bort i tvätten.

Här kan vi se att det sker en styrning utifrån kunskap, vetande och sanning som enligt Foucault är intimt sammankopplat till makt. Den pastorala makten enligt Foucault (2008) har goda avsikter och är en välmenad styrning mot tydliga mål. Min tolkning är att pedagogen visste utifrån kunskap att färgen inte skulle gå bort på kläderna i tvätten. Jag kan även se i ovanstående citat att pedagogen även uppmärksammade barnets motstånd. Enligt Dolk (2018) är det viktigt att se och höra barnet och samtidigt förklara för barnet att de inte alltid kan tillmötesgå. Efter pedagogen förklarar för barnet erbjöd hon en annan lösning.

5.2.2 Motstånd

För att vi ska förstå och uppmärksamma barns motstånd, handlar det inte alltid om att barn ska få som de vill (Dolk 2018). Det är viktigt att pedagoger ser och hör barnet samtidigt som de försöker förklara för barnet att de inte alltid kan tillmötesgå.

Följande situation är hämtad från de yngre barnen.

Annika (51 år) frågar flicka 2 (2,5 år):

vill du stå på andra sidan av staffliet och måla?

Flicka 2 går därifrån. Flicka 2 väljer att gå ut till de andra barnen som är i full gång med att ta på sig ytterkläderna för att gå ut och leka.

Pedagogen hämtar in flickan igen och placerar henne vid bordet samtidigt som hon säger till henne att sätta sig ner medan pedagogen hämtar ett papper till flickan. Flickan sätter sig tyst ner och väntar på att pedagogen ska hämta ett papper till henne.

Nordin-Hultman (2011) beskriver ur ett Foucaultperspektiv att man i förskolan kan se den pastorala makten som en makt som är välvillig, som inte öppet är auktoritär och den blir därför svår att göra motstånd mot. Den är orubblig och lätt att foga sig till. Dessa osynliga och indirekta medel gör att relationerna mellan barn och pedagoger präglas av vänlighet och förtroende.

Foucaults (2002) tankar kring motstånd är att makt och motstånd hänger ihop. Finns det inget motstånd att ställa mot makten uppstår endast lydnad. För att man ska kunna förstå och uppmärksamma barns motstånd handlar det inte alltid om att barnet ska få som det vill. Det är viktigt att se och höra barnet samtidigt som man förklarar för barnet att det inte alltid blir som de tänkt sig (Dolk 2018). Min tolkning i detta fallet var att jag såg att flicka 2 inte var intresserad av att måla utan ville hellre gå ut på gården och leka med de andra barnen. Detta kan vi inte veta med säkerhet för det fördes ingen dialog mellan pedagogen och barnet. Pedagogen förklarade inte för Flicka 2 varför hon inte kunde gå ut precis då. Min tolkning är att pedagogen inte uppmärksammade barnets motstånd och eftersom flicka 2 följde med pedagogen in igen fanns det inget motstånd att ställa mot makten och då uppstår endast lydnad som enligt Foucault (2002) är intimt sammankopplade med varandra.

Flicka 2 (2,5 år) säger:

Jag vill måla äpple

Annika (51) kommer fram till flickan och håller fram en gurka och frågar flickan vad har jag här?

Flicka 2 (2,5 år) svarar:

En gurka

Annika (51 år) säger:

Ska du måla gurkan?

Flickan svarar inte pedagogen utan börjar titta sig om kring i rummet.

Annika (51 år) frågar:

Vilken färg har gurkan?

Flicka 2 (2,5 år) svarar:

Grön. Jag vill måla med blå

Annika lägger gurkan på bordet för att sedan gå och hämta grön färg till flickan.

Precis som i tidigare fallbeskrivning kan vi se att flickan även här gör motstånd. I denna situation har inte flickan något inflytande över sitt skapande. Pedagogens avsikter och är välmenande i sin styrning precis som Foucault (2008) beskriver den pastoraliska makten. Enligt min tolkning av Foucault (2002) har pedagogens intention med sitt handlande. Min tolkning var att pedagogens intention var att göra flicka 2 delaktig. Men man kan aldrig vara säker på vilka konsekvenser handlingen får. Konsekvensen av pedagogens handling var att flickan inte fick inflytande över sitt val av skapande. Flickan ville måla ett äpple men fick en gurka. Flickan ville måla med blå färg men fick grön färg. Man kan även tolka situationen som att pedagogens intention med situationen kan tänkas vara att göra flicka 2 delaktig i aktiviteten men flicka 2 inflytande uteblir. Precis som Foucault (2002) menar finns makten i relationer mellan människor. De som blir styrda har även en möjlighet att styra vilket leder till att maktförhållandet omformas och förändras kontinuerligt.

5.2.3 Inflytande

Nästa citat utgår från en observation på äldre barns avdelningen.

Flicka 1 (5år) tar fram en rulle hönsnät och börjar klippa med en sax.

Maria (46 år) frågar:

Går det bra att klippa med saxen?

Flicka 1 (5år) svarar:

Nä, det är svårt. Jag skulle nog behöva en sådan där tång som kan klippa i hårda saker.

Maria (46år) frågar:

Vill du att jag ska hämta en tång? Då kan du prova vilket som går lättast.

Flicka 1 (5år) svarar:

Ja, det vill jag.

Den här observationen visar att flickan har ett reellt inflytande över sitt skapande. Precis som läroplanen beskriver ska varje barn ges förutsättningar att utveckla – intresse för och förmåga att uttrycka tankar och åsikter så de kan påverka sin situation. Förskolläraren ansvarar för att varje barn ska få ett reellt inflytande över sitt arbetssätt och innehåll. Tullgren (2003) beskriver ur ett Foucaultperspektiv att den pastorala makten är en makt där barnens välbefinnande är maktens fokus. Tullgren (2003) menar att det är pedagogens ansvar att uppmuntra barnen till att styra sig själva och självreglera felaktigheter i sina handlingar. Vilket tolkas som en frihet men att det trots allt är pedagogerna som har makten i sina händer. Vi kan även koppla flicka 1 reella inflytande till Arenérs (2010) forskning om barns inflytande, här ges flicka 1 möjlighet att påverka sin tillvaro på ett påtagligt sätt. Om vi tittar lite mer ingående i situationen ovan kan vi även se att pedagogen utför en styrning mot flicka 1. När pedagogen ställer frågan:

– går det bra att klippa med saxen? använder sig pedagogen av en medveten eller omedveten styrning. Min tolkning är att pedagogen använder sig av sin kunskap eftersom pedagogen vet att det inte går att klippa med en sax i metall. I denna situation kan vi se att pedagogens styrning utgår från kunskap, vetande och sanning som enligt Foucault (2008) är sammankopplat med makt. Den pastorala makten har goda avsikter och är en välmenad styrning mot tydliga mål (Foucault 2008).

5.2.4 Delaktighet

I intervjuerna med pedagogerna beskriver de hur de arbetar med delaktighet som vilar på de demokratiska principerna. Barnen får vara med att rösta på redan förutbestämda aktiviteter eller platser de ska besöka. Barnen får oftast två olika alternativ att rösta på. Pedagogerna är noga med att förklara för barnen att röstningen är ett demokratiskt sätt att göra sin röst hörd. Min tolkning av pedagogernas arbetssätt kring delaktighet och inflytande förankrar sig i den pastorala makten. Den pastorala makten har goda avsikter och är en välmenad styrning mot tydliga mål enligt Foucault (2008). Detta betyder inte att pedagogerna inte möts av motstånd av barnen. Det finns alltid någon i gruppen som tydligt visar sitt missnöje över resultatet. Dolk (2018) menar att i en sådan här situation blir det viktigt att pedagogen försöker se och höra barnen. För att samtidigt försöka förklara att det inte alltid blir som man vill. Om det inte fanns ett motstånd skulle allt handla om lydnad enligt Foucault (2002).

Vid de båda observationstillfällena kunde man se att alla barnen var delaktiga. Detta visade sig genom att de aktivt deltog i den fria skapandesituationen. Delaktigheten visade sig på olika sätt genom styrning, motstånd och inflytande. Tullgren (2003) beskriver delaktighet ur ett Foucaultperspektiv som *governmentality*, ett sätt att forma och vägleda. *Governmentality* kan definieras som en inställning till en ide om vad människor är och hur de ska styras eller talet om vad ett barn är och vad ett barn behöver i de olika situationerna.

5.3 Sammanfattning

Syftet med min studie var att undersöka och synliggöra hur stort inflytande och delaktighet barnet har i en fri skapandesituation samt att se hur barn och pedagoger integrerar med varandra kring inflytande och delaktighet.

Efter att ha gett er några fallbeskrivningar som utgår ifrån mina forskningsfrågor kan vi se att pedagogerna försöker tänka och arbeta kring begreppen delaktighet och inflytande i förskolan. Vi kan se att pedagogerna har goda intentioner att arbeta med barns inflytande och delaktighet men att det inte alltid leder till att barnen delges inflytande och delaktighet. Båda observationstillfällena visade att barnen var delaktiga i aktiviteten. Bara för att barnen var delaktiga betyder det inte att de hade ett inflytande över sitt skapande. Inflytande handlar enligt

Arner (2009) om en möjlighet för barnet att kunna vara med och påverka sin situation, i detta fallet sitt skapande. I några av fallbeskrivningarna kan vi se hur barnen styrs mot ett skapande de inte själv varit med och bestämt. Governmentality handlar om att forma och vägleda individerna i detta fall barnen. Syftet med att forma och vägleda barnen är att de själv ska kunna styra och reglera det egna jaget i en riktning mot välordnade och ansvarstagande människor (Foucault 2002).

I studiens fallbeskrivningar framkom det att barnens egna inflytande över sin fria skapandesituation varierade. Man kan se i de beskrivna fallen att pedagogerna hade olika förhållningsätt till barnens inflytande i den fria skapandesituationen. Vi kunde se att det förekom delaktighet, inflytande, motstånd och styrning i studien. Detta kan kopplas samman med "Governmentality" där det lilla barnet behöver en vägledning i större utsträckning än vad det äldre barnet behöver (Foucault 2002).

6 Diskussion

Syftet med studien var att undersöka och synliggöra barns inflytande och delaktighet i en fri skapandesituation samt att se hur barn och pedagoger integrerar med varandra kring inflytande och delaktighet.

6.1 Metoddiskussion

Denna studie utgår från en kvalitativ metod där flera olika sätt har använts för att samla emperi. De kvalitativa metoderna som använts är observationer, ljudupptagningar och semistrukturerade intervjuer med förskollärare och barnskötare. Jag hade planerat att jag skulle intervjua fem pedagoger på förskolan. Eftersom tiden var begränsad för studien kunde bara tre intervjuer genomföras. Anledningen till att endast tre intervjuer kunde genomföras var för att förskolan varit hårt belastad med hög sjukfrånvaro av barn och pedagoger under denna coronatid. Trots att bara tre intervjuer genomfördes kunde jag ändå känna en tillfredsställelse med det empiriska materialet. Att jag valde att använda mig av ljudupptagningar och fältanteckningar vid intervjuerna gjorde att det transkriberade materialet blev djupare än om jag bara använt mig av mina fältanteckningar. Vid de semistrukturerade intervjuerna av gavs de intervjuade möjlighet att fritt berätta om sina tankar kring delaktighet och inflytande i förskolan. Kvalitativ metod är även en tolkande forskningsmetod där tolkningarna blir direkt kopplade till teorin. Alvehus (2013) menar att den kvalitativa forskningsmetoden är tolkande i ”tolkningar av ett fenomen som säger något av vikt till andra som också är intresserade av fenomenet” (Alvehus 2013 s. 22). En kritik som finns mot kvalitativ forskning är att den bygger på forskarens egna uppfattningar om vad som är viktigt och dessa uppfattningar kan påverka tolkningsprocessen. Vid en observation vill man studera naturligt förekommande situationer. Det finns observationer med olika grad av deltagande av observatören Alvehus (2013). Jag valde att vara den passiva observatören som en utomstående betraktare vid båda observationstillfällena. Alvehus (2013) beskriver att det kan förkomma problem med observationer och kallar det för observatörseffekten vilket innebär att observatören på ett eller annat sätt påverkas av det som sker och därmed på ett eller annat sätt gör observationen mindre representativ.

Eftersom min studie endast bestod av tre pedagogintervjuer och två observationstillfällen kan man inte av resultatet dra allmänna slutsatser. Om studien utförts på fler förskolor hade kanske resultatet sett annorlunda ut.

6.2 Resultatdiskussion

Ett problem som blev tydligt tidigt i min studie var pedagogernas tolkning av begreppen inflytande och delaktighet. De delades inte upp utan användes synonymt. Detta beskriver Arnér (2009) som väldigt förkommande både inom forskning och det talade språket på förskolan. Under mina intervjuer fick jag ställa om min fråga gällande barns inflytande och delaktighet och de pedagogerna beskriva begreppen var för sig. Även här var det svårt att hålla isär begreppen. Arnér (2009) menar att det finns möjlighet att tolka begreppen olika beroende på vilket sammanhang begreppen ingår i. Arnér (2009) menar att begreppet delaktighet har en innebörd av att ta del av något som någon annan redan bestämt. Arnér (2009) menar att det är vanligare att barn ses som delaktiga i sin vardag medan deras inflytande agerar tydligare riktning. I Westlunds (2011) studie framgår det att arbetet med barns delaktighet kan påverkas av olika synsätt och synpunkter som finns i arbetslaget angående hur mycket utrymme barnen ska få för att bestämma. Det framgår också att barns delaktighet spelar roll i vilket sammanhang det sker i. Westlund (2011) menar att barns inflytande är relationen mellan vuxnas kontroll och barns möjlighet att påverka sin vardag i förskolan. Det handlar om hur pedagoger ser på barnen och vilket behov av kontroll pedagogen har som sedan blir avgörande för barns möjlighet till inflytande. Genom att ta tillvara barns olika perspektiv i verksamheten får barnen inflytande och delaktighet enligt (Westlund 2011). Dolk (2018) förklarar att spänningar och konflikter som står i relation mellan barn och vuxna skulle kunna förstås som ett förhandlingsutrymme som skapar möjlighet till delaktighet.

Pedagogerna ansåg att begreppen delaktighet och inflytande var svåra att definiera. De menade att om det fanns ett inflytande måste det också finnas en delaktighet och fanns det en delaktighet fanns det också ett inflytande. Mina observationer visade att det fanns delaktighet hos barnen men jag kunde också se att det reella inflytandet hos barnen inte var lika tydligt och i vissa fall saknades helt. Så min tolkning är att bara för att det finns en delaktighet behöver det inte finnas ett inflytande.

Jag började titta lite mer ingående i förskolans läroplan Lpfö 18 och där finner man i kapitel 2.3 Barns inflytande och delaktighet som en synonym beskrivning av begreppen. Det har under en längre tid bedrivits forskning kring de olika begreppen Inflytande och delaktighet i förskolans värld enligt Arnér (2009). Då ställer jag mig frågan varför man inte valt att dela på begreppen när man gav ut den nya läroplanen Lpfö 18? Jag tror att uppdraget kring barns inflytande och delaktighet hade fått en större innebörd och tydlighet om man valt att dela upp begreppen delaktighet och inflytande. Jag tror att man hade fått ett nytt sätt att se och förstå i vilka sammanhang begreppen ska användas i.

Maktens olika nyanser fascinerade mig under min studie. Att få syn på en maktutövning under observationerna var både intressant och spännande. Makten kan ta så många uttrycksformer och är oftast omedvetna handlingar. Precis som Foucault menar med sin teori om makt är att den alltid är relationell, produktiv och något som öppnar upp till handling. Makt utan motstånd skulle endast bli lydnad. Dolk (2013) beskriver att för att vi ska förstå och uppmärksamma barns motstånd, liksom konflikter i största allmänhet, handlar inte om att barn alltid ska få som de vill ha det. Det blir därför mycket viktigt för pedagogen att försöka se och höra barnen och samtidigt förklara för barnen varför de inte alltid kan tillmötesgå.

Det framstår som om pedagogerna är medvetna om att de styr delar av verksamheten i form av att sätta ramar kring aktiviteter eller platser de ska besöka. Med min undersökning har syftet varit att undersöka och synliggöra barns inflytande och delaktighet vid en fri skapandesituation och hur barn och pedagoger förhåller sig till varandra i en fri skapandesituation. Studien har visat på att barnen varit delaktiga men att deras egna inflytande över sitt skapande har varierat och ibland varit obefintligt. Min tolkning är att pedagogers styrning av barnet och barnets skapande har begränsat barnets reella inflytande i en fri skapandesituation. Det ska bli spännande att presentera studien för deltagarna i denna undersökning och göra pedagogerna medvetna om maktens olika nyanser och min förhoppning är att man stannar upp och funderar kring sin egen roll som pedagog.

6.3 Vidare forskning

Jag skulle gärna vilja fokusera på ett vidare utvecklingsarbete kring pedagogers förhållningsätt, makt och styrning. Ett utvecklingsarbete där pedagoger ska bli mer medvetna om sitt eget

agerande och handlande i olika pedagogiska situationer. Denna fråga har jag lyft med min chef och hon tyckte de lät spännande och vi ska tillsammans se över detta. Förhoppningen är att vi ska kunna arbeta med detta redan i höst. En fråga jag skulle vilja fördjupa mig mer i är:

” Hur kan man arbeta med att synliggöra och medvetengöra pedagoger om makt och maktens olika uttrycksformer i den pedagogiska verksamheten? ”

Litteratur

Alvehus, Johan (2013). *Skriva uppsatts med kvalitativ metod. En handbok*. Stockholm: Liber

Arnér, Elisabeth (2010). *Barns inflytande i förskolan – en fråga om demokrati*
Studentlitteratur: Lund

Axelsson, Thom och Qvarsebo, Jonas (2017). *Maktens skepnader och effekter: maktanalys i Foucaults anda* Studentlitteratur: Lund

Barnombudsmannen (1989). *Barnkonventionen* Barnombudsmannen.se
Tillgänglig på Internet

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder. 2., rev. Uppl.* Malmö: Liber

Dolk, Klara (2013). *Bångstyriga barn: makt, normer och delaktighet i förskolan*. Diss
Stockholm: Stockholms universitet

Dolk, K (2018). ”För barn är det roligt”. Normer, delaktighet och vägar till förändring.
Samuelsson M & Öksnes M. (red.) *Motstånd* Studentlitteratur: Lund ss. 39–54.

Emilsson, Anette (2008). *Det önskvärda barnet: fostran uttryckt i vardagliga kommunikationshandlingar mellan lärare & barn i förskolan*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet, 2008 Tillgänglig på Internet <http://hdl.handle.net/2077/>

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning (2017).
Stockholm: Vetenskapsrådet. Tillgänglig på Internet
<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Foucault, Michel (2002). *Sexualitetens historia. Bd 1, viljan att veta*. (ny utg.) Didalos:
Göteborg

Foucault, Michel (2010). *Säkerhet, territorium, befolkning*. Tankekraft förlag: Hägersten

Foucault, Michel (1983). *Vansinnets historia under den klassiska epoken*. Arkiv förlag: Lund

Foucault, Michel (2001). *Övervakning och straff*. Arkiv förlag: Lund

Fröbel, Friedrich (1826/1995). *Människans fostran*. Lund: Studentlitteratur

Nilsson, Roddy (2003). *Kontroll, makt och omsorg*. Studentlitteratur: Lund

Nordin-Hultman, Elisabeth (2011). *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*.
Stockholm: Liber AB

Premer, Karin & Premer, Lars Göran (2002) *Klassrummets moraliska ordning: Iscensättningen av lärare & elever som subjekt för ansvarsdiskursen i klassrummet*. Diss. Av

båda förf. Lund: Univ. 2002 i Tullgren, Charlotte (2003). *Den vägregerade friheten: att konstruera det lekande barnet*. Diss. Lund: Lunds universitet, 2004. Tillgänglig på Internet http://dspace.mah.se/bitstream/handle/2043/7828/valreglerade_friheten.pdf (2016-05-02)

Skolverket (2019). *Läroplan för förskolan – Lpfö 18* Stockholm

Tullgren, Charlotte (2003). *Den välreglerade friheten: att konstruera det lekande barnet*. Diss. Lund: Lunds universitet, 2004 Tillgänglig på Internet http://dspace.mah.se/bitstream/handle/2043/7828/valreglerade_friheten.pdf

Westlund, Kristina (2011). *Pedagogers arbete med förskolebarns inflytande: en demokratididaktisk studie*. Licentiatavhandling Malmö Malmö högskola, 2011

Bilaga 1

Intervjuguide

- Vad innebär barns inflytande för dig?
- Vad innebär barns delaktighet för dig?
- När sker barns inflytande och delaktighet, hela eller delar av dagen?

Bilaga 2

Datum 2020-04-21

Samtycke till barns medverkan i studentprojekt

Hej,

Jag heter Camilla och läser sista kursen i termin 7 (examensarbete) på Malmö Universitet. Jag vill undersöka om hur man arbetar med barns inflytande och delaktighet i förskolan. Jag har fått tillstånd av rektor, Anne Dagner att göra mina intervjuer och observationer på Tegels förskola.

Jag vill med mitt examensarbete se hur man arbetar med barns inflytande och delaktighet i förskolan. Jag vill se om teori och praktik håller ihop? När sker inflytande och delaktighet? Vad är inflytande och delaktighet ur ett barnperspektiv?

Jag har valt att göra mina observationer på både yngre och äldre barns avdelningar. Jag kommer att fokusera på barns skapande i ateljé och hur deras inflytande och delaktighet syns och möts av pedagogerna.. Jag kommer att använda mig av ljudinspelning, observationer och fältanteckningar under mitt arbete.

Alla som deltar i mina studier har gett sitt medgivande till att delta och kommer att aidentifieras i det färdiga arbetet. GDPR, dataskyddsbud@mau.se

Allt insamlat ljudmaterial kommer att lagras på Malmö universitets server. Samtyckesblanketterna kommer att förvaras oåtkomligt på Malmö universitet. Materialet sparas ett halvår efter examensarbetet är godkänt.

De som har tillgång till det insamlade materialet är jag, min handledare och examinator.

Vänlig hälsning

Camilla Malmborg

På förskolläraryr utbildningen vid Malmö universitet skriver studenterna ett examensarbete på sjätte terminen. I detta arbete ingår att göra en egen vetenskaplig studie, utifrån en fråga som kommit att engagera studenterna under utbildningens gång. Till studien samlas ofta material in vid förskolor, i form av t.ex. intervjuer och observationer. Examensarbetet motsvarar 15 högskolepoäng, och utförs under totalt 10 veckor. När examensarbetet blivit godkänt publiceras det i Malmö universitets databas DIVA (<http://mau.diva-portal.org/smash/search.jsf?language=s&dswid=4868>)

Bilaga 3

Datum 2020-04-21

Samtycke till medverkan i studentprojekt

Hej,

Jag heter Camilla och läser sista kursen i termin 7 (examensarbete) på Malmö Universitet. Jag vill undersöka om hur man arbetar med barns inflytande och delaktighet i förskolan. Jag har fått tillstånd av rektor, Anne Dagner att göra mina intervjuer och observationer på Tegels förskola.

Jag vill med mitt examensarbete se hur man arbetar med barns inflytande och delaktighet i förskolan. Jag vill se om teori och praktik håller ihop? När sker inflytande och delaktighet? Vad är inflytande och delaktighet ur ett barnperspektiv?

Jag kommer att intervjua pedagoger om deras syn och arbetssätt på inflytande och delaktighet och sätta ihop detta med de observationer jag kommer att göra i barngrupp. Jag kommer att använda mig av ljudinspelning, och fältanteckningar.

Alla som deltar i mina studier har gett sitt medgivande till att delta och kommer att aidentifieras i det färdiga arbetet. GDPR, dataskyddsbud@mau.se

Allt insamlat ljudmaterial kommer att lagras på Malmö universitets server. Samtyckesblanketterna kommer att förvaras oåtkomligt på Malmö universitet. Materialet sparas ett halvår efter examensarbetet är godkänt.

De som har tillgång till det insamlade materialet är handledare och examinator.

Vänlig hälsning

Camilla Malmborg

På förskolläraryrket utbildningen vid Malmö universitet skriver studenterna ett examensarbete på sjätte terminen. I detta arbete ingår att göra en egen vetenskaplig studie, utifrån en fråga som kommit att engagera studenterna under utbildningens gång. Till studien samlas ofta material in vid förskolor, i form av t.ex. intervjuer och observationer. Examensarbetet motsvarar 15 högskolepoäng, och utförs under totalt 10 veckor. När examensarbetet blivit godkänt publiceras det i Malmö universitets databas DIVA (<http://mau.diva-portal.org/smash/search.jsf?language=s&dswid=4868>)

Bilaga 4

Information om Malmö universitets behandling av personuppgifter

Personuppgiftsansvarig	Malmö universitet
Dataskyddsbud	dataskyddsbud@mau.se
Typ av personuppgifter	Namn, anteckning av lärandesituation, ljudupptagningar samt ditt samtycke till att Malmö universitet behandlar dessa personuppgifter.
Ändamål med behandlingen	För att möjliggöra undervisnings- och examinationssituationer i förskolemiljö för studenter vid Malmö universitets förskolläraryt utbildning.
Rättslig grund för behandling	Ditt samtycke.
Mottagare	Personuppgifterna kommer endast användas i utbildningssyfte inom ramen för Förskollärarytprogrammet vid Malmö universitet och kommer inte att spridas vidare till någon annan mottagare.
Lagringstid	Malmö universitet kommer spara dina personuppgifter så länge de behövs för ovan angivet ändamål eller till dess att du återkallar ditt samtycke. Efter genomförd kurs/program kommer personuppgifterna att raderas. Malmö universitet kan dock i vissa fall bli skyldiga att arkivera och spara personuppgifter enligt Arkivlagen och Riksarkivets föreskrifter.
Dina rättigheter	Du har rätt att kontakta Malmö universitet för att 1) få information om vilka uppgifter Malmö universitet har om dig och 2) begära rättelse av dina uppgifter. Vidare, och under de förutsättningar som närmare anges i dataskyddslagstiftningen, har du rätt att 3) begära radering av dina uppgifter, 4) begära en överföring av dina uppgifter (dataportabilitet), eller 5) begära att Malmö universitet begränsar behandlingen av dina uppgifter. När Malmö universitet behandlar personuppgifter med stöd av ditt samtycke, har du rätt att när som helst återkalla ditt samtycke genom skriftligt meddelande till Malmö universitet. Du har rätt att inge klagomål om Malmö universitets behandling av dina personuppgifter genom att kontakta Datainspektionen, Box 8114, 104 20 Stockholm.

Bilaga 4